

Kulhání krav

Tradiční konferenci společnosti VVS Verměřovice poctil svou přednáškou také odborník na kulhání krav, čestný docent Univerzity v Nottinghamu, veterinární specialista European College a nezávislý veterinární konzultant dr. J. Bell MA VetMB PhD PG cert Vet. Ed. FHEA dip. ECAWBM (AWSEL) MRCVS.

»Měl jsem čest navštívit několik farem v České republice a musím říct, že místním zvířatům je dopřán dostatek pohodlí,« zahájil svou přednášku dr. Bell, který pochází z oblasti Herefordu v Anglii.

Chov skotu v Anglii je velmi různorodý. Průměrná velikost stád čítá 120 krav, přičemž 80 % produkce mléka pochází z 20 % největších chovů, které mají kolem 3000 krav. Tyto moderní chovy tak nemají problém dosáhnout užitkovosti asi 13 000 litrů mléka. Většina chovů v Anglii má krávy na pastvině, někdy i po celý rok.

»Před x lety, kdy jsem začínal jako poradce v chovech, bylo kulhání krav na denním pořádku. Podle národního šetření totiž problémy s končetinami mělo 30 % dojnic. Díky podpoře státu došlo k tomu, že se mohlo investovat do výzkumu a aplikace opatření do praxe, která napomohla změně této situace,« uvedl dr. Bell.

Detekce kulhání

Jakmile má kráva onemocnění končetin, je už problém ji vyléčit, neboť v paznehtu již proběhly artritické změny, které jsou nevrátelné. Proto je nezbytné zjistit onemocnění včas v raném stadiu. Kontrolovat situaci ve stádě bychom proto měli každých 14 dnů. Nejúčinnější obranou je také prevence, a to zejména v podobě komfortu ustájení, resp. dopřání kravám dostatečného a kvalitního odpočinku, ale také pravidelná dezinfekce končetin a úprava paznehtů.

Mezi nejčastější onemocnění patří chodidlový vřed, nemoc bílé čáry a digitální dermatitida. Pokud bychom první dvě detekovali ihned v počátku, nedošlo by v podstatě ani k onemocnění, ale pouze k mírnému otlaku. Když detekujeme onemocnění včas, snižujeme také náklady na jeho vyřešení, ale též např. ztráty produkce mléka či prodloužení mezidobí, až případné brakace.

Kulhající kráva totiž představuje průměrnou ztrátu 360 kg mléka, prodloužení mezidobí o 60 dnů a až osmkrát vyšší pravděpodobnost brakace.

Kromě toho také společnost v dnešní době klade stále větší tlak na dostatečnou pohodu zvířat a ukazují na utrpení zvířat, kam patří i bolest způsobená nemocí.

Tím, že budeme pravidelně kon-

trolovat končetiny dojnic, provádíme vlastní prevenci. Pro snazší zjištění situace se používá tzv. lokomoční skóre. Pro posuzování tohoto skóre je nevhodnější doba při přesunu do dojírny.

Hodnocení lokomočního skóre

»V jednom pokusu jsme hodnotili zhruba tisíc krav, přičemž polovina z nich byla ponechána běžnému ošetření na farmě, druhá polovina byla hodnocena pravidelně a hned ošetřena. Zjistili jsme, že chovatel by v průměru odhalil kulhající krávu až o 65 dnů později! Díky hodnocení lokomočního skóre se tak podařilo zcela vyléčit 78 % krav, přičemž při běžném ošetřování to bylo pouze 65 procent,« zdůraznil dr. Bell.

Dojnice se poté dále sledovaly a zjistilo se, že recidiva do 18 týdnů u krav hodnocených lokomočním skóre nastala v 60 % případů, přičemž u ostatních v 88 %. Podíl vysokých LS ve sledované skupině dosáhl 19 %, zatímco v ostatních 33,9 %. Také doba stání krav u sledované skupiny byla kratší jen o max. 1 % oproti 8 až 10 % u ostatních krav.

U sledované skupiny převažovalo zhmoždění a přerůstání rohoviny, kdežto u druhé skupiny se u části krav nedalo specifikovat konkrétní onemocnění, mnohem častěji se však vyskytovala nemoc bílé čáry i chodidlový vřed.

Využití výsledků v praxi

Důležité je sledovat krávy a hodnotit pravidelně lokomoční skóre a vše řádně zaznamenávat. Je třeba sledovat krávy s většími problémy a sklonem k recidivitě ještě častěji.

V dnešní době se podařilo vyvinout speciální pedometry, které hlídají kulhání za nás pomocí kombinace několika parametrů (aktivity, frekvence ležení). Přesnost závisí na senzitivitě a specifitě, resp. na počtu skutečně pozitivních a skutečně negativních případů.

Při hodnocení kulhání pomocí pedometrů systém vyhodnotí tzv. pozitivní predikční hodnotu, což je v podstatě podíl skutečně kulhajících krav s pozitivním testem.

Při porovnání hodnocení kulhání krav pedometry a člověkem vyšly zajímavé výsledky, které ukazují

obrovský posun ve vývinu technologií, které mohou výrazně usnadnit práci lidem.

Léčení kulhajících krav

»Detekce kulhajících zvířat je nesmírně důležitá. Nastává dál však otázka, jak zjištěné krávy léčit,« říká dr. Bell.

»V literatuře byly publikovány pouze výsledky s nízkou úspěšností léčby, proto jsme přistoupili k dalšímu testu, v němž jsme krávy ošetřovali několika způsoby a výsledky následně porovnali.«

Kulhající krávy (většinou pouze

s otlaky) se rozdělily do čtyř skupin, přičemž jedna byla ošetřena pouze úpravou paznehtů, další úpravou paznehtů a podkováním, další skupina byla ošetřena úpravou paznehtů s podáním protizánětlivých léků a poslední všemi třemi způsoby.

Po ošetření se u všech krav hodnotilo lokomoční skóre každých 14 dnů. Nejvyššího procenta plně uzdravených zvířat po pěti týdnech se dosáhlo u krav ošetřených úpravou s podáním antiflogistik.

V dalším pokusu se hodnotilo 400 jalovic, které byly rozděleny do tří skupin: úprava paznehtů se

dělala před a po otelení (100 dnů po); sledování LS a úprava po otelení; sledování LS a úprava před otelením a pro porovnání také pouze sledování LS.

Kontrola se prováděla následně při zaprahování. Nejlépe dopadla skupina, v níž se úprava paznehtů neprováděla vůbec a hodnotilo se pouze LS, a to 37,4 % kulhání. Nejhůře dopadla skupina, kde se upravovaly paznehty pouze před otelením, kde se dosahovalo 48 % výskytu kulhání.

Z toho vyplývá, že nadměrná úprava paznehtů je také špatná. Záleží také na tom, jak velkou zkušenost má náš paznehtář a zda umí dobře upravit paznehty. Je třeba zakrátit špičky tak, aby se vytvořil strmější úhel paznehtu.

Na nosných plochách, kde se pazneht dotýká země, musí být co nejtlustší vrstva rohoviny. Pazneht musí zůstat v ose. Patky potřebujeme mít vyrovnané, ale nesmíme odstranit příliš mnoho rohoviny. Nemoc bílé čáry začíná po nadměrném zatížení, ale také při odstranění větší vrstvy rohoviny.

Úprava paznehtů

»Pozor bychom si měli dát také na to, jaký povrch podlahy ve stáji máme. Pokud je příliš tvrdý s kamínky, dochází k tomu, že i správně ošetřené paznehty se časem ještě více obrousí a problém je na světě,« upozorňuje dr. Bell.

»Zejména u krav po otelení musíme být opatrní s úpravou, neboť rohovina dorůstá pomaleji než se obrousí. Naproti tomu u kulhajících krav bývají úpravy nedostatečné.«

Při úpravě paznehtů při nekroze je nezbytné odstranit veškerou postiženou tkáň za použití lokálního anestetika. Po ošetření je třeba použít podkůvku, nejlépe dřevěnou s plastovou podrážkou. Nezbytné je použití protizánětlivých léků. Pokud se toto ošetření provede správně, postačuje obvykle jedno až dvě ošetření na vyléčení.

Digitalis dermatitis

»Mnoho let se digitální dermatitida řešila pouze koupelemi ve formalínu. Procento úspěšnosti však bylo velmi malé. Proto jsme hledali nová řešení. Dnes používáme antibiotický sprej. Z důvodu snižování spotřeby antibiotik se však hledají další řešení. Jako možnou variantou se ukazuje použití kyseliny salicylové,« zmínil dr. Bell.

»Před použitím těchto preparátů je však nezbytné důkladné vyčištění postiženého místa tak, aby se léčivo či desinfekce dostaly

k postižené tkáni. Nezbytná je i samotná desinfekce nástrojů, které přijdou do styku s postiženou tkáně a použití jednorázových rukavic pro zamezení přenosu choroby.«

Prevence kulhání

Před dvaceti lety byla souvislost s kulháním jakéhokoli typu vždy vinou na straně výživářů. Souvislost acidóz a laminitid podle výzkumu je však minimální a spíše náhodná. Pevnost škáry paznehtů je závislá na době v laktaci. Fyziologické změ-

ny při porodu postihují nejen oblast pánevní, ale i pojivovou tkáň v paznehtu.

V dalším pokusu se sledovaly jalovice, potažmo prvotelky v okoloporodním období ve dvou skupinách. Jedna byla ustájena ve volném boxovém ustájení před i po porodu a druhá nejprve na volném stlaném ustájení a teprve po 8 týdnech po porodu převedena do boxů.

V první skupině se vyskytlo 5 ze 17 chodidlových vředů. U druhé skupiny jen u jedné krávy. Krávy na

hluboké podestýlce tedy netrpí tolik otlaky jako při pohybu na betonovém podloží.

Výskyt vředů je však odvislý také od výšky tukového polštáře na chodidlové ploše. Hubené krávy mají menší tukový polštář, tudíž jsou i náchylnější vůči onemocnění paznehtu, a to až devětkrát více.

Na kondici krav, potažmo i výšce tukového polštáře, se podepisuje zejména negativní energetická bilance po otelení. Tímto směrem tedy výskyt vředů souvisí s dostatečnou výživou. Rozvoj kulhání trvá asi tři měsíce.

Projekt Zdravé končetiny

»V projektu Zdravé končetiny se zaměřujeme na čtyři důležité oblasti: hygiena paznehtů, koupele, doba stání a ležení a povrch podlahy, resp. pohyb krav ve stáji. Celou situaci sledujeme pomocí hodnocení lokomočního skóre,« uvedl dr. Bell.

Pro omezení kulhání krav je nezbytné prodloužit dobu ležení především u prvotelek tak, aby se minimalizovaly otlaky a zamezilo se přerůstání rohoviny. Hodnocení komfortu můžeme na základě tzv. index stání. Pokud se zvýší na 20 %, je to signál pro špatný komfort. Hodnotit můžeme také podle procenta otoků a lézí, či jak krávy vstávají. Optimální je dosažení doby ležení minimálně 12 hodin.

Podle studií však chovy této hodnoty dosahují jen málo. Setkáme se také s tím, že krávy leží pouze 7 hodin denně, což byl případ také chovu s pobytem krav na pastvě. Délku ležení ovlivňuje jednak podestýlka, ale třeba také tepelný stres.

Koupele paznehtů

Digitální dermatitidu hodnotíme podle stupně rozsahu postižení skórem M1 až M5. Při použití koupelí formalínem se daří udržet postižení bez dalšího rozvoje. Jiné dezinfekce mohou situaci zlepšit, ale i zhoršit.

Jakým způsobem budeme řešit kulhání je otázka našich možností. Nejdůležitějším řešením je prevence. Se zvětvšováním stád musíme počítat také s tím, že se riziko kulhání bude zvyšovat. Proto bychom měli udělat maximum, abychom kulhání předcházeli.

Proto musíme znát situaci ve stádě a pravidelně ji hodnotit a v případě potíží ihned zasáhnout. Prevence zahrnuje dostatečný komfort, dezinfekci a dodržení hygieny, ale také pravidelnou a správnou úpravu paznehtů.

Soňa JELÍNKOVÁ